

forthcoming new inquisition — more powerful and cruel, due to which Ukrainian man will have more faith.

Key words: intertextuality, novel, imagology discourse.

УДК 821.161.2'06-2.091:398.22

ДРОЗДОВСЬКИЙ Дмитро

ФІЛОСОФСЬКО-НАРАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ІСПАНСЬКОГО ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОГО РОМАНУ 1960- 1990-Х РР.: З ПЕРСПЕКТИВИ ПОСТ-ПОСТМОДЕРНІЗМУ

У статті досліджено особливості трансформаційної динаміки в іспанській літературі другої половини – кінця ХХ ст. Установлено ключові риси постмодернізму відповідно до теоретичних підходів І. Гассана, С. Зонтаг, Ф. Кермоуда, Д. Фоккеми та ін. Наголошено на категоріях невизначеності та іманентності як рис постмодерністської чуттєвості. Висвітлено епістемологічний розкол у лоні іспанської літератури у дискурсі постмодернізму та пост-постмодернізму. Розглянуто спектр філософських проблем в іспанській літературі кінця ХХ ст.

Ключові слова: модернізм, постмодернізм, пост-постмодернізм, іспанська література ХХ ст., невизначеність, іманентність, Мартін Сантос, Хуан Гойгісоло, Торренте Бальєстер, Хуан Хосе Мільяс, Хав'єр Маріас.

Постановка проблеми. Можливість окреслення іманентних рис пост-постмодерну, зокрема, в дискурсі літературного пост-постмодернізму, ставить перед сучасними дослідниками завдання здійснити одночасну ревізію постмодернізму як напряму, який досі у літературознавчій рецепції постає своєрідною амальгамою різних теоретичних концепцій, які детермінують, відповідно, різні постмодернізми (Ф. Джеймісона, М. Фуко, Ф. Ліотара та ін.). У цій статті ми спробуємо окреслити концептуально важливі риси, які визначають епістемологічну основу постмодернізму, щоби на цьому тлі розкрити або принаймні спроектувати особливості пост-постмодернізму. У дослідженні окреслено про особливості постмодернізму в іспанській літературі другої половини ХХ ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Д. Фоккема стверджує [4, с. 4], що дискусія про репрезентацію в іспанській літературі другої половини ХХ ст. тенденцій постмодернізму навряд чи матиме одноставне розв'язання, оскільки, з одного боку, це залежить від ступеню наукового «абстрагування у сприйнятті літературного процесу» [4, с. 46], а з іншого, треба зазначити, що періодизація – це «не лише організація думок, яка не має прямого зв'язку з емпіричною реальністю» [4, с. 46]. Оскільки більшість письменників та загалом митців перебувають на межі «між романтизмом і реалізмом чи реалізмом та модернізмом, то у випадку модернізму/постмодернізму ми не можемо говорити ні про категоричний вододіл між цими двома напрямками, ні зазначити конкретної дати» [4, с. 49]. Проблема формування періодизації на цьому історичному відрізку, без сумніву, не полегшує цього завдання. Значні дослідження у різних напрямках не вельми переконливі чи остаточні, вони лише ускладнюють дискусію. Для Фоккеми єдине, з чим можна погодитися, – «те, що визначення терміна ще не усталене в іспанській теоретичній думці» [4, с. 52]. Відповідно, зауважимо, що, окреслюючи злам постмодернізм/постпостмодернізм, так само немає підстав говорити про редукцію однієї художньої або й ширше — філософської системи та моментальної заміни її іншою. Крім того, з огляду на дослідження згаданих Кермоуда, Еко, Граффа та ін. доцільно говорити про імплікацію модерністських тенденцій у сучасній культурі та літературі, про особливу кореляцію естетичних і філософських позицій у дискурсі пост-постмодернізму.

Формулювання цілей статті. Спробуємо окреслити, у чому полягає ця зміна чуттєвості у новітній іспанській літературі кінця ХХ ст. Зупинимося на одній із ключових постмодерністських особливостей – інтертекстуальності, що в іспанському літературознавстві консолідує навколо себе низку ідей у дискусіях про постмодерність, постмодерністську чуттєвість які в іспанській літературі шістдесятих років та сьогодні видаються особливо значущими. В іспанській гуманітаристиці зазначеного періоду наголошується на тому, що постмодернізм є поняттям, «яке водночас обговорюється у різних доменах знання, як політика, соціологія, економіка, а також мистецтво та філософія» [4, с. 58].

Перший аспект або ідея – це криза «авторитету культури» [10, с. 93], особливо авторитету й легітимності, покладених на культуру Західної Європи та її інституцій [10, с. 93], а також на «великі наративи», що формують дискурс західного суспільства, починаючи з епохи Просвітництва [11].

Теоретики іспанського постмодернізму виокремлюють дві основні риси, які, услід за Гассаном [9], зараховують до постмодернізму: невизначеність та іманентність (маркування наше — *Д.Д.*). Невизначеність позначає особливий епістемологічний розкол традиційних кордонів у лоні західної культури, наприклад, розрив між елітарною і масовою культурами, про що було щойно зазначено. Але водночас ідеться і про «конфлікт між розумом та інтуїцією, міфом і технологією, між релігією і наукою» [10, с. 93], що, відповідно, у трансформованому вигляді репрезентує деякі з багатьох дуалізмів європейської культури. Наведені бінарні опозиції особливо значущі, оскільки представник пост-постмодерністського дискурсу М. Епштейн вважатиме їх ключовими у розумінні епістеми пост-постмодернізму, в якому в особливий спосіб сходяться розум та інтуїція, міф і технологія, релігія і наука (досить яскраво ця тенденція репрезентована у романі «Хмарний атлас» англійського письменника Д. Мітчелла, про що йтиметься далі у дослідженні). Якщо не визнавати, що ні інтелектуальна або ж моральна системи, ні будь-який спосіб сприйняття реальності не може бути легітимізованим, тоді не може бути жодного принципу, який онтологічно має перевагу над іншими. Іспанські літературознавці, осмислюючи природу постмодернізму, наголошують на тому, що іманентність стосується здатності розуму узагальнювати світ і діяти зсередини власного «Я» і світу (у такому аспекті постає філософська проблема про розрізнення між «Я» і «Не-Я», яка в особливий спосіб оприявлена у дискурсі німецького романтизму, зокрема, у працях Фіхте [1, с. 46]), стаючи окремим середовищем. Ця особливість зберігає очевидний зв'язок із поняттям людини як «лінгвістичної тварини, істоти, яка конструює себе і власний Всесвіт за допомогою символів власного творіння» [9, с. 29]. Водночас зауважимо, що такий ракурс пов'язує постмодернізм із дискурсом, який досі не розглядався як формант постмодерністської чуттєвості, але який,

на думку Б. Шалагінова, постає важливим для осмислення модернізму. Ідеться про німецький романтизм, який на філософському рівні окреслив систему проблем (у працях Фіхте), які в особливий спосіб реактуалізовані в дискурсі постмодернізму.

Викладення основного матеріалу дослідження.

Постмодернізм в іспанському теоретико-літературознавчому дискурсі позиціонується як особливе культурно-історичне явище, яке передбачає занурення в гносеологічні та онтологічні сумніви стосовно сучасного досвіду, що сприймається модерністами. Поняття іманентності, яке запропонував І. Гассан, означає загалом відмову від «епістемологічної одержимості модерністів» [11, с. 71]. Центральне місце в підході Гассана, який мав значний вплив на рецепцію теорії постмодернізму в іспанській культурі кінця ХХ ст., посідає злиття протилежностей: якщо невизначеність має тенденцію до фрагментарності, плюралізму й дезінтеграції, то іманентність прагне до інтеграції, взаємозалежності та взаємопроникнення.

У постмодернізмі криза суб'єктивності або криза предмета як елемента організації довкілля безпосередньо пов'язана з цим аспектом. Проти єдності індивідуального погляду модернізму постає фрагментація цієї точки зору, оскільки ідентичність суб'єкта стала невизначеним явищем. Як стверджує Гассан, «*«Я»* перетворилося на простів, де змішуються різні *«Я»*» [8, с. 845].

З публікацією в 1962 році роману Мартіна Сантоса (Martín Santos) «Час спокою» («Tiempo de silencio»), доцільно говорити про першу появу постмодерністської чуттєвості та естетики всередині Іспанії, що знайшло своє відображення у культурній і політично-соціалній відповіді владі того часу. Значний розрив між прихованим інакюдством і корумпованим світом призводить до формування іронії як особливого модусу зображення дійсності, у результаті чого відбувається руйнування підвалин влади, особливо це відображено у сценах з інтелігенцією у маєтку буржуазії Мадрида.

Постмодерністська невизначеність видається домінантною особливістю у творах Хуана Бенета (Juan Benet). Його оповідання мають спільне з модернізмом використання прихованих ключів від загадок, які треба розв'язати. Проте, як нам здається, відмінність

полягає у тому, що через заплутану композиційну побудову, з якою має справу читач, останній у процесі читання не може знайти ключ, який допоможе вирішити ці загадки, тож читач перебуває у таємничому середовищі незрозумілого. Увесь бенетівський дискурс перетворюється на гру з модерністським читачем, який марно прагне знайти приховані ключі, щоб не ускладнити й без того заплутаний простір. У цьому розумінні всі романи та есе Хуана Бенета перетворюються на деконструкцію самих механізмів модерністського світу, використовуючи концептуально складні барокові прийоми у прозі. Проте читач, який знає модерністський код та проникає у текст, зазнає поразки в пошуку й доходить висновку, що не існує жодного ключа для розв'язання загадки. Однак, бенетівський дискурс не можна класифікувати як питомо постмодерністський, бо у творах наявна ностальгія через відсутність «великого стилю» у новій культурі, яка приходить на зміну модернізму і яка не може інспірувати «великих думок» про Бога, Влада, Війну тощо, не може генерувати у літературі великі міфи західної культури, які були притаманні модернізму.

Ситуація, в якій працює Хуан Гойтісоло (Juan Goytisolo) у 1970-х рр., суттєво відрізняється від ситуації Бенета. Нова техніка написання оповідань, починаючи зі «Знаків ідентичності» («Señas de identidad») (1966), пов'язана і з наявністю у цих текстах гіпертрофованого скептицизму та недовіри до літератури в її здатності змінити світ. Критика, якій Бенет піддає реалізм, не впливає на його власну творчість, у той час як Гойтісоло переосмислює свою літературну діяльність. Холодному та віддаленому голосу в оповіданнях Бенета протиставлено питомо постмодерністський наступ Гойтісоло на модерністські міфи іспаномовної літератури та авторитет християнства, а також пошук ідентичності в ісламському світі. Постмодерністською рисою, мабуть, найбільш поширеною у текстах Гойтісоло, є криза суб'єктивності. На відміну від монолітної віри в індивіда та його культуру, «я-оповідач» мультиплікується та змішується з різними «Я». Цьому голосу протиставляються інші голоси, які репрезентують цінності традиційної та абсолютистської Іспанії, що контрастують із голосами-носіями контркультури, тобто у цьому разі ісламу.

В іспанській літературі 1972 р. публікується оповідання Торренте Балестера (Torrente Ballester) «Сага/Фуга про Х.Б.» (*La saga/fuga de J.B.*), пародія на попередні експериментальні романи. Після успіху «Саги/Фуги ...» доведеться чекати реакції нового покоління письменників на поетику попереднього покоління, аби вони створили те, що в іспанській історії літератури називають другим етапом постмодернізму [2, с. 91]. Ключова відмінність цього етапу полягатиме у відмові від модерністських концепцій високої культури та елітаризму. Деконструктивному характеру попередньої групи протиставляється творча діяльність наступників; інтелектуальному та есеїстичному дискурсу навзаєм пропонується уявний дискурс.

Таким чином, для наступних поколінь уява знову набуває провідної ролі у літературі (у пост-постмодернізмі в особливий спосіб відбувається реактуалізація імагінативних ресурсів), не як втеча від навколишньої дійсності, а як вдосконалення здатності людини сприймати цю дійсність за допомогою нових мисленнєвих, інтелектуальних, емоційних ресурсів. Ця нова чуттєвість не є чимось об'єктивним і завершеним, а такою, що постійно змінюється. Цей уявний світ може мати багато граней у творах нового покоління. Він може бути екзотичним, як світ Хосе Марія Меріно (José María Merino) в його «Темному березі» («*La orilla oscura*»), іронічним, як у «Джерелі віку» («*La fuente de la edad*») чи «Повних годинах» («*Las horas completas*») Хосе Марія Дієса (José María Díez), гумористичним, як у «Грах пізнього віку» («*Los juegos de la edad tardía*») Луїса Ландеро (Luis Landero), розважальним, як у «Плутанині з твоїм іменем» («*El desorden de tu nombre*») чи «Поверненням додому» («*Volver a casa*») Хуана Хосе Мільяса (Juan José Millás), оніричним, як у «Сентиментальному чоловікові» («*El hombre sentimental*») або в «Усіх душах» («*Todas las almas*») Хав'єра Маріаса (Javier Marías).

Нове покоління письменників відсуває скептицизм стосовно можливості об'єктивного й універсального знання про реальність (ця проблематика буде в особливий спосіб оприявлена в дискурсі пост-постмодернізму). У той же час це нове покоління реагує на безвихідну ситуацію експерименталізму. Внесок цих авторів полягає у створенні свідомо неповних і хибних світів, що в цілому

становить розмаїття для читача, який у міжсуб'єктивності світів, утворених цими оповідачами, може застосувати конструктивне, особисте й суб'єктивне сприйняття часу.

У «Польському вершникові» Муньоса Моліни оповідач (протагоніст) розповідає про події свого сьогодення і водночас згадує минуле. З дискурсом протагоніста пов'язано дискурс минулого, представленого голосами предків, які передали героєві особистий досвід. Дискурс, таким чином, перетворюється на ідеальний приклад того, що Гассан [8, с. 845] вважав особливою рисою постмодернізму: «*«Я» розчиняється і перетворюється на порожнє місце, яке заповнюватиметься різними «Я», що змішуються у свідомості персонажа»* [8, с. 845].

У романі неодноразово підкреслюється, що не об'єктивні події самі по собі стають актуальними (часто ставиться під сумнів те, як герой дізнається про події), а емоційний вплив, який ці події мали на персонажів (у пост-постмодернізмі наголошується на ролі емоційності, а сам суб'єкт реальності — людина — постає своєрідною біологічною системою, в якій поєднано генетичну детермінацію, біохімічні закони, які керують людиною, емоційність, яка також має значний вплив на стосунки людини із зовнішнім світом). У романі Муньоса Моліни такий спосіб наближення до реальності доповнюється станом закоханості: внаслідок випадкової зустрічі закоханих головний герой проживає минуле, яке перетворюється на окремий наративний дискурс. Стан закоханості головних героїв призводить до появи чуттєвості, і наративний дискурс, таким чином, складається з вербалізації сенсорного світу, пов'язаного з людською емоційністю.

Головний герой Мануель, який тікає з Махіни, де минуло його дитинство, через бідність, усе одно досягає своєї мети, його мрія побачити світ стає дійсністю. Життя мандрівника, що блукає світом, призводить до глибокого внутрішнього спустошення. Проблему вдається вирішити тільки повернувшись до містечка свого дитинства, щоб запам'ятати його і згодом відтворити його у тексті. Голоси предків виринають у пам'яті, у результаті чого герой потрапляє до світу емоцій та переживає стан закоханості.

Епістемологічне питання поставлено уже в першому реченні роману «Таке невинне серце» Хав'єра Маріаса: «*я не хотів знати,*

але я знаю (...)» (Marías Javier. *Corazón tan blanco*, Anagrama, 1992. р. 11), ставлячи зміст роману під сумнів. Герой достеменно так і не може становити, чи те, що він дізнався, насправді правда. У романі експліковано такі екзистенційні запитання: чому герой не хоче знати справжньої реальності і що відбудеться тоді, коли він дізнається про те, чого спочатку не хотів знати. Ці питання, серед багатьох інших можливих, так само ставить і читач.

Водночас у новому іспанському романі постулюється теза про те, що людський розум може втекти від подібної невротичної ситуації, оскільки має змогу забувати. У романі найбільш жахливі події (наприклад, коли батько головного героя вбиває першу дружину – вчинок, на якому оповідь набуває форми спіралі, формуючи те, чого оповідач не хотів знати, але зрештою знає) із плином часу не утворюють нічого іншого, крім наративу, що зникає в забутті для майбутнього покоління, що не переживає, а лише чує цю історію. У такому разі текст Маріаса порушує два основних питання, притаманні як модернізму, так і постмодернізму.

У романі Кармен Мартін Гайте «Мінлива хмарність» показано, що фрагментація, деієрархізація, розвіювання «Я» постають постмодерністськими клішованими стратегіями, що не пропонують новітнього, а отже, не мають перспективи. Фактично цей роман доцільно назвати «поминками» по постмодернізму в іспанській літературі. До деконструкції класичних елементів у романі додається прагнення до відновлення фантастичних світів, у яких повторювана метафора є сприйняттям життя як оповідання (впливи Г. Гарсія Маркеса). Ця концепція постає ідеалізованою через репрезентацію теми закоханості, представлені в романі Муньоса Моліни, натомість у Маріаса наявний штучний фрагментований світ, у якому особистість просто зникає.

Висновки. У будь-якому випадку, праця письменників покоління 1970-1990-х рр. – це, з одного боку, важливий етап у переформатуванні постмодернізму, явленого в іспанській літературі, а з другого, – це асиміляція фантастичних і водночас розважальних елементів (утвердження дискурсу ентертейнменту), які збагатили та розширили романний дискурс періоду уже пост-постмодернізму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шалагінов Б. Б. «Фауст» Й. В. Гете: Містерія. Міф. Утопія / Борис Борисович Шалагінов. – К.: Вежа, 2002. – 279 с.
2. Asís Garrote. Última hora de la novela en España / Garrote Asís. – Madrid: Eudema, 1991. – 284 p.
3. Bertens H. «The Postmodern Weltanschauung and its Relation with Modernism: An Introductory Survey» / H. Bertens. – New York: State University of New York, Fokkema & Bertens Eds. 1986. – pp. 9 – 51.
4. Fokkema D. W. Literary History, Modernism and Postmodernism / D. W. Fokkema. – Amsterdam y Philadelphia: J. Benjamins, 1984. – 63 p.
5. Fokkema D. W. Approaching Postmodernism / D. W. Fokkema. – Amsterdam and Philadelphia: J. Benjamins, 1986. – 254 p.
6. Graff G. «The Myth of the Postmodernist Breakthrough», Bradbury, M. Ed. The Novel Today: Contemporary Writers on Modern Fiction / G. Graff. – Glasgow: Fontana Books, 1977. – pp. 217 – 249.
7. Graff G. Literature Against itself: Literary Ideas in Modern Society / G. Graff. – Chicago: Chicago University Press, 1979. – 234 p.
8. Hassan I. Paracriticisms: Seven Speculations of the Times / Ihab Hassan. – Urbana: University of Illinois Press, 1975. – 176 p.
9. Hassan I. & Hassan S. Innovation/Renovation: New Perspectives on the Humanities / Ihab Hassan. – Madison: University of Wisconsin Press, 1983. – 258 p.
10. Kermode F. Continuities / Frank Kermode. – London: Routledge and Kegan Paul, 1968. – 242 p.
11. Lyotard J. F. La condition postmoderne / Jean-François Lyotard. – Paris, 1984. – 283 p.
12. Owens Cr. «El discurso de los otros: las feministas y el postmodernismo de Foster, Habermas, Baudrillard et al / Cr. Owens. – Barcelona: Kairós, 1983. – 220 p.
13. Sontag S. Against Interpretation and Other Essays / Susan Sontag. – New York: Delta, 1966. – 273 p.
14. Wasson R. «Notes on a New Sensibility» / R. Wasson // Partisan Review. – No 36, 1969. – pp. 460 – 477.

ДРОЗДОВСКИЙ Д.

**ФИЛОСОФСКО-НАРРАТИВНЫЕ ОСОБЕННОСТИ
ИСПАНСКОГО ПОСТМОДЕРНИСТСКОГО РОМАНА 1960-1990-х
гг.: С ПЕРСПЕКТИВЫ ПОСТ-ПОСТМОДЕРНИЗМА.**

В статье рассматриваются особенности трансформационной динамики в испанской литературе второй половины – конца XX в., связанные с переходом от постмодернизма к пост-постмодернизму. Обозначаются ключевые черты постмодернизма в соответствии с теоретическими подходами И. Хассана, С. Зонтаг, Ф. Кермоуда, Д. Фоккемы и др. Определены категории неопределенности и имманентности, которые детерминируют особенности постмодернистской чувствительности. Проанализированы эпистемологический раскол традиционных границ в лоне испанской литературы кон. XX в. в дискурсе постмодернизма и пост-постмодернизма. С позиций постмодернистской и пост-постмодернистской перспективы обозначен спектр философских проблем, представленных в романах Мартина Сантоса, Хуана Гойтисоло, Торренте Бальестера, Хуана Хосе Мильяса, Хавьера Мариаса и др.

Ключевые слова: модернизм, постмодернизм, пост-постмодернизм, испанская литература XX в., неопределенность, имманентность, Мартин Сантос, Хуан Гойтисоло, Торренте Бальестер, Хуан Хосе Мильяс, Хавьер Мариас.

DROZDOVSKIY D.

**PHILOSOPHICAL AND NARRATIVE FEATURES OF THE
SPANISH NOVEL OF 1960-1990-s .: FROM POST-
POSTMODERNISTIC PERSPECTIVE.**

In the paper, the author focuses on the features related to the transition from postmodernism to post-postmodernism and the transformation dynamics in Spanish literature of the second half — the end of the XX Century. The key features of postmodernism in accordance with the theoretical approaches I. Hassan, S. Sontag, F. Kermode, D. Fokkema, etc. have been outlined. The categories of inconsistency and immanence that determine the characteristics of the postmodern sensibility have been emphasized. Both a special epistemological split of the traditional boundaries in Spanish literature of the XX Century and the conflict between reason and intuition, myth and technology, religion and science have been analyzed in the discourse of postmodernism and post-postmodernism. From the point of postmodern and post-postmodern perspectives the range of philosophical problems represented

in the novels of Martín Santos, Juan Goytisolo, Torrente Ballester, José María Merino, Juan José Millás, Javier Marías, and others have been spotlighted.

The theoretical ideas of L. Hutcheon, R. Eshelman, T. Vermeulen, R. Van den Akker, M. Epstein, etc are applied to this paper. More and more thinkers on arts and humanity in the world come to the conclusion that the situation of the present days can be features as a return to metamodernism. As we know from the Ancient times, meta- is used to mark something which goes further and after something. For example, we can name Aristotle's 'Metaphysics.' Contrary to the postmodernism, metamodernism is explained as a new philosophy which is based on new sensuality and emotionality. It reinforces sincerity and psychological adequacy. This means that the reality is not perceived as a set of virtual transformations of various simulacra (Baudrillard). Postmodern identity is the identity of tranquility and sometimes obsessive virtuality. The hero of the postmodern novel cannot make any right logical decision; he or she represents the reflective mind that lives in the set of permanent transformations. The hero lives in a virtual world, and the narrative peculiarity of the postmodern text is a text written from the 'ego' position which underlines the transgressive subjectivity of the textuality.

Post-postmodernism (metamodernism or altermodernism) exists as a multifaceted dimension of different domains of culture in which we have a special interference between modernism, postmodernism, and post-postmodern aesthetic implications. Besides, the author of the research proves that in the post-postmodern texts we have a new conception of humanity linking it to scientific/technological modes (e.g. the specific narrative techniques exploited in the post-postmodernism.) In this paper, the author defines some aspects of the post-postmodernism taking into account contemporary Spanish novels. Post-postmodernism outlines new representation of the person as the special biochemical and biotechnological mechanism, as a biological, social and psychological creature, endowed with memory (intelligence) and emotions (emotional intelligence).

The new understanding of human nature and identity is defined by new forms of interaction of somatic and psychometric systems which create human being. This understanding of the human being comes from the latest researches in medicine and science. Hence, the human nature is comprehended in the new texts as an interaction of biochemical mechanisms and mentality that determined by its genetic nature.

Hence, in the novels of Martín Santos, Juan Goytisolo, Torrente Ballester, José María Merino, Juan José Millás, Javier Marías, etc the real is what the main heroes see and experience but also what happens inside their mentality (mental representations of the reality), in reflections and monologues. The text

creates new interaction between historicism and fictitiousness in the Spanish novel transferring this problem to a wider epistemological level: what is reality; what has happened or what might have happened.

Key words: modernism postmodernism, post-postmodernism, Spanish literature of the XX Century, inconsistency, immanence, Martín Santos, Juan Goytisolo, Torrente Ballester, José María Merino, Juan José Millás, Javier Marías.

УДК 821.161.2 – 2 Багрянний.09+

821.161.2 – 3 Довженко.09

ЖЕЛНОВАЧ Аліна

ЦІННІСНИЙ ДИСКУРС І БАГРЯНОГО ТА О. ДОВЖЕНКА (ПОВІСТЬ-ВЕРТЕП «РОЗГРОМ» І КІНОПОВІСТЬ «УКРАЇНА В ОГНІ»)

У статті порівнюється ціннісний дискурс двох письменників – І. Багряного (на прикладі повісті-вертепу «Розгром») та О. Довженка (на прикладі кіноповісті «Україна в огні»). Досліджено питання «іншого» в культурі загалом та в літературі зокрема, розглянуто співвідношення «своєї» та «чужої» культур відповідно до світоглядної системи авторів (І. Багрянний як письменник-емігрант, О. Довженко як митець, що жив і писав художні твори, знімав кінофільми в СРСР).

Ключові слова: ціннісний дискурс, «інший» в культурі, «свій»/«чужий», еміграція, Друга світова війна.

Під *цінністю* перш за все розуміється значимість будь-чого для людини. Оскільки поняття «цінності» стає загальнозживаним, формується «ціннісний дискурс», який вибудовується відповідно до моральних орієнтирів певних культур. Як зазначає Є. Золотухіна, він має місце тоді, коли всі предмети людського світу починають розглядатися як такі, що мають ціннісну природу, оскільки вони здатні відповідати людським потребам, «значити» для людей [7, с. 211]. Авторка зараховує до цього поняття явища культурного та духовного життя, а найвищими називає релігійні (теологічні) цінності, які визначають характер буття: «Релігійно-